

Karlfeldt

2004:2

BLADET

- Karlfeldt och Olof Thunman
- Karlfeldt och nobelprisen
- Hemsidan www.karlfeldt.org
- Den "tjurige" Karlfeldt
- Sommarmötet i Uppsala 2004

Innehåll

Inbjudan till vintermöte.....	4
Karlfeldtmatiné på Skansen.....	5
Karlfeldt och Olof Thunman.....	6
Karlfeldt och nobelprisen.....	8
Näverskor är inte skor av näver.....	11
Den "tjurige" Karlfeldt.....	12
Karlfeldtsamfundets hemsida.....	13
Sommarmötet 2004 i Uppsala.....	14
Sångs i Sjugare.....	16
Blommande kärlek.....	18
Karlfeldtmedaljen.....	19
Karlfeldtföreningen i Folkare.....	20
Theokritos i ny översättning.....	21
Samfundet och Sånggården.....	22
Studiecirkel om Karlfeldt.....	23
Hyllningsdikt.....	24
Samfundets stadgar.....	25
Bildcollage från sommarmötet.....	27

Arne Eriksson Årets Fridolin

På Karlfeldtdagen den 20 juli tilldelades Arne Eriksson utmärkelsen Årets Fridolin för "ett gediget intresse och engagemang för Folkarebygden". Priset överlämnades av Avestas kulturchef Lars-Åke Everbrant och kommunfullmäktiges ordförande Karin Perers. På bilden ses Arne med dotterdottern Anna.

Litterära labradorer i Blekinge

"En blick och man förlåter honom allt" står det på hemsidan om charmige Axel.

På Guamikenis kennel i Blekinge finns labradoren Erik Axel Karlfeldt. På hemsidan kan man läsa att Axel är en mycket fin hane med ett stabilt temperament. Från samma kennel kommer även andra litterära labradorer som Elin Wägner, August Strindberg, Harry Martinson, Gustaf Fröding, Viktor Rydberg och Karin Boye.

OMSLAGSBILDEN: Karlfeldtsamfundets ordförande Christer Åsberg delar ut Karlfeldt-priset till Margareta Jonth. Ceremonin ägde rum på Sångs den 7 juli. Foto: Bo Berggren

KARLFELDTBLADET är medlemsblad för Karlfeldtsamfundet, som bildades 1966. Karlfeldtbladet utkommer med minst två nummer per år.

Redaktör: Margareta Höglund
Ansvarig utgivare: Christer Åsberg
Redaktionskommitté: Lars Falk, Cari Hildebrand, Margareta Höglund
Layout och original: Cari Hildebrand
Upplaga: 1000 ex.
Tryck: Hallvigs Reklam

Bidrag sänds till:
Margareta Höglund, Skogsmyrsvägen 11, 756 45 Uppsala
e-post: nj.m.hoglund@telia.com

Karlfeldt. Dikt och liv.

"DET ÄR MED HÄNSYN till Erik Axel Karlfeldts betydelse som diktare och den framstående plats, han genom sin skalde-gärning sedan länge intar i vårt andliga liv, egendomligt att ännu ingen av våra litterära monografier funnit tiden vara inne för en utförligare framställning av mannen och hans verk. ... En vidare överblick över Karlfeldts diktargärning är tvivelsutan önskvärd. Många skalder, som skrivit och givit långt mindre än han, ha långt förr blivit litteraturhistoriskt och litteraturpsykologiskt avporträtterade i fristående monografier."

Den som skrev så hette Axel-Magnus Carlsson. Han föddes i Linköping, tog studenten i Norrköping, blev journalist och skrev i östgötatidningar innan han så småningom kom till Västerbottenskuriren i Umeå. Vi har i vårt samfund särskild anledning att minnas honom, för det var Axel-Magnus Carlsson som för åttio år sedan gav ut den första boken om Karlfeldt. Året var 1924. Boken var en hyllning till den sextioårige författaren, som sin vana trogen

Förordet till Carlssons monografi är daterat september 1923, men boken utkom lagom till skaldens födelsedag 20 juli 1924. "Man kan endast hoppas, att författaren, som skrivit boken, och förläggaren, som givit ut den ... skola finna ett medel att göra bot för sitt ovisa nit och blicka det olyckliga föremålet för denna säkert lika oväntade som oömbedda hyllning." Kjell Strömberg i Stockholms-Tidningen.

Ordföranden har ordet

avsagt sig alla offentliga hedersbetygelser. Varje sida vittnade om en ungdomlig, närmast gymnasial entusiasm och beundran trots att Carlsson var närmare fyrtio år. Boken bedömdes positivt av Karlfeldts vän E.N. Söderberg i tidningen Upsala. Men i övrigt var recensionerna nedgörande. Inte ens den alltid lika elake Olle Holmberg i Nya Dagligt Allehanda var den elakaste. Men den spetsigaste: "Axel-Magnus Carlssons bok om Karlfeldt innehåller två vackra fotografier samt ett flertal ännu vackrare citat. Vad

däruöver är, är plattityder eller något värre." Karl Hedlunds recension i Falu-Kuriren var den kortaste: "Samtidigt med att förf. prisar enkelheten och flärdfriheten hos Karlfeldt uppträder han själv med ett floskulöst patos, som endast kan framkalla löje. Författaren förvanskar de enklaste och lättast tillgängliga biografiska data och synes sakna all kännedom om det landskap, i vars jord den Karlfeldtska dikten har sina rötter."

TROTS DET NEGATIVA mottagandet har Axel-Magnus Carlsson förtjänsten att ha skrivit en bok som försöker skildra Karlfeldts samlade produktion så som den förelåg 1924. Efter honom skrev Torsten Fogelqvist flera olika versioner, den senaste 1941. Karl-Ivar Hildemans ansats till en heltäckande biografi blev aldrig fullbordad. Och Carin von Sydows fina skildring från 1999 handlar om kärleken mellan skalden och hans Gerda. Sanningen är alltså att det på 63 år inte utkommit en sammanfattande framställning om en av våra största och folkkäraste skalder.

Men nästa år kommer Staffan Bergsten ut med en bok om Karlfeldts dikning. Den forts. nästa sida

forts. "Ordföranden har ordet"

blir samfundets årsbok 2005 och kommer ut tidigt på våren. Det är en s.k. monografi, det vill säga att det är diktarens verk som står i centrum. Men i Karlfeldts fall är verket starkt knutet till skaldens liv och boken har därför också i vissa stycken en biografisk prägel. Titeln blir följaktligen *Karlfeldt. Dikt och liv*.

Till dig som är medlem av samfundet vill jag säga att du har en stor läsupplevelse framför dig. Och berätta gärna för dina läsintresserade vänner att det enklaste och billigaste sättet att förvärva den nya, rikt illustrerade Karlfeldtboken är att bli medlem av Karlfeldtsamfundet.

Ytterligare fortbildning om Karlfeldt får

vi genom att på vintermötet den 5 februari lyssna till professor Eva Lilja när hon talar om "Karlfeldts hantverk". Eva Lilja har under de senaste åren skrivit *Svenska Akademiens Metrik*, en vershistoria och verslära. Och, som hon sa när hon blev tillfrågad om vintermötet: "I svensk vershistoria är Karlfeldt ett av de viktigaste kapitlen." Och därför är hennes underrubrik: "Den metrisk verskonstens höjdpunkt och slutskede."

Som en bekräftelse på storheten i denna verskonst kommer vi att få lyssna till Gustaf Sjökvists kammarkör som sjunger Jan Carlstedts tonsättning av "Den långa sommarn". Vi tackar Musik vid Siljan-fonden som gjort detta framträdande möjligt.

CHRISTER ÅSBERG

Karlfeldtsamfundet inbjuder till

V I N T E R M Ö T E

lördagen den 5 februari 2005 kl. 12.00 (Obs tiden!)
på Nybrokajen 11, Stockholm

(buss 47 eller 69 från Centralen till Nybroplan)

PROF. EVA LILJA

Karlfeldts hantverk

Den metrisk verskonstens höjdpunkt och slutskede

GUSTAF SJÖKVISTS KAMMARKÖR

framför bl.a.

"Den långa sommarn"

Text: Erik Axel Karlfeldt Musik: Jan Carlstedt

Efter mötet finns tillfälle att samlas kring kaffe, te eller annan dryck (ej vid sittande bord).

Tag gärna med vänner och bekanta! Inträde 80 kr. Ingen föransmälan.

Christer Åsberg överlämnar årsboken till sångerskan Elisabeth Lindgren-Eneflo.

Dragspelare från dragspelsklubben Uppdraget ackompanjerade allsången.

Karlfeldtmatiné på Skansen

DE LITTERÄRA sällskapens samarbetsnämnd (DELS) inbjöd till ett antal matinéer på Skansen under oktober. Den 10 oktober var det Karlfeldtsamfundets tur att stå för programmet: "Karlfeldt i visa, dikt och tal". Programmet hade ett fint och omväxlande innehåll, där korta föredrag varvades med skönsång av Elisabeth Lindgren-Eneflo och allsång ledd i bästa Skansen-stil av samfundets ordförande Christer Åsberg. DELS ordförande Olof Holm informerade om samarbetsnämndens kommande program, Christer Åsberg om vad Karlfeldtsamfundet planerar framöver och de aktiviteter man kan delta i om man är medlem.

Gunbritt Berggren började med att läsa ur *I Dalarne*, där skalden målade beskriver sina första intryck av Sjugare och den öde gården på tunet med sin ensamma oxel, hur han lyckades förvärva platsen och bli bofast dalkarl. Med färgsprakande bilder från trädgården på Sångs visade hon vad det betyder när "natur och ande finna varandra".

Lars Falk tog upp ett annat tema, vänskapen med Gustaf Fröding, som varit en förebild för den unge Karlfeldt, och som under Frödings långa sjukdomstid alltmer fördjupades. Många var de besök Karlfeldt gjorde hos den gamle skalden på Djurgården.

Christer Åsberg anknöt till Karlfeldtsamfundets årsbok 2004 *Till bönder och till lärde män* och gav flera exempel på vilken utmärkt och ofta anlitad talare Karlfeldt var i de mest skilda sammanhang.

Och så fick vi sjunga – Svarta Rudolf, Vid Färjestaden, Fiskarvisa och I Lissabon – ackompanjerade av Lars-Olof Naessén på dragspel och fyra musiker från dragspelsklubben Uppdraget i Uppsala. Det blev en mycket helgjuten eftermiddag.

Är det något man kan beklaga, så är det att detta fina program endast uppmärksamats av ett trettiotal personer. Kanske blir det bättre, när vi nu har en hemsida där alla aktiviteter löpande kan läggas ut?

BIRGITTA LANDBERG

Evenemangstips via e-post

Eftersom Karlfeldtbladet utkommer med endast två nummer per år kan det vara svårt att få med all aktuell information om olika evenemang i medlemsbladet. Glöm därför inte att titta på den regelbundet uppdaterade hemsidan då och då! Nu erbjuder vi även evenemangstips via e-post. Om du vill vara med på vår e-postlista, skicka ett mejl till samfundets sekreterare Lars Falk under adress: lars.falk@foi.se

Karlfeldt och Olof Thunman

I DIKTSAMLINGEN *Mark och vindar* (1935) har Olof Thunman en svit minnesdikter, ett slags poetiska porträtt av nyligen avlidna personer i det svenska kulturlivet. Här finns Nathan Söderblom och Gustaf Cederström liksom den hantverksskicklige bondespelmannen och nyckelharpsbyggaren Anders Wadman.

Att det i hög grad rörde sig om väsensfränder framgår inte minst av dikten "Vid Erik Axel Karlfeldts död". Det är ju

Vad Dalarna var för Karlfeldt var Uppland för vagabonden Olof Thunman.

uppenbart att Thunmans versteknik och allmänna förhållande till poesin och dess verkningsmedel liksom den gemensamma naturkänslan rönt åtskillig inspiration från den beundrade kollegan. Nu skildrar han tystnaden som inträtt när sångarhjärtat slutat slå och strängarna inte längre rörs av poetens mästarhand. Men mot ett folk i frågande sorg ser han den trygga och fasta borgen av skönhet, ljus och sång som murats i sjudande skaparlust, "med sikt från livets morgontrakt/ och dödens och aftonens kust". Hans dikt liknas vid en stor och gästfri sal med fägnad i överflöd, där var löskekarl kunde känna sig inbjuden "att glömma sin vandrings nöd".

*Där frusar än likt sagans mjöd
din ädla, hälsobringande dikt,
som ger oss kraft och tröst och stöd
och gamman och tillförsikt.*

Vad Dalarna var för Karlfeldt var Uppland för Olof Thunman. Genom åren kompletterade han sitt poetiska skapande med att illustrera populärvetenskapliga uppsatser, skrivna av vänner inom skilda vetenskaper i Uppsala. Det uppländska landskapet står i centrum, slättlandskapets *genius loci* är hans ständiga inspirationskälla. Inte minst träden ägnar han ett hängivet studium, ett intresse som var både poetiskt och vetenskapligt. Det är väl sannolikt att han kände Karlfeldts bekanta rader: "Människan kan sitta under gamla träd som vid visa mästares fötter, och när vinden rör dem kan det vegetativa i hennes väsen stämma in i allsången medan hon tänker: Så ha dessa talat sedan begynnelsen". Intresset förde till vittgående studier i den nordiska trädskulturs historia, tyvärr dock aldrig fullbordade. Men en rik dokumentation finns bevarad, med kränktallar, svättekår och annat med

rötter i folktrons vindlande historia. Och kunde skalden tänka sig en annan existensform var det – en fur!

LIKSOM KARLFELDT var upplänningen Thunman en anhängare av vad som kunde kallas den fysiska patriotismen och de kunskaper som gavs genom vandringar ute i markerna. Karlfeldts botaniska intresse har sin motsvarighet hos vagabonden Thunman som f.ö. var en nära vän till Rutger Sernander, växtbiologiens pionjär i landet. Till den kände botanisten Erik Almqvists grundläggande doktorsavhandling från 1929 över *Upplands vegetation och flora*, utförde han den inledande vinjetten, en guckusko tecknad med utsökt precision. Till Sernanders postuma arbete *Uppsala kungsäng* bidrog han med illustrationer i färg och svartvitt visande kungsängsliljan, *Fritillaria meleagris*, den uppländska landskapsblomman.

Den säregna tidlösa ägnar han en dikt som följer blomman från Kolchis och Jansons härnadståg till en hemvist vid Mälarens våg, för att följa sitt väsens sällsamma drift "och lyfta ur mulden mot ljuset och dagen/ på bladkransad stängel din kärleks lön — en slutet gömma med mognande frön/ och smärtförjagande gift". Erotiska undertoner alltså, kanske går tanken också till en dikt i *Flora och Bellona*, där Linné i anslutning till valspråket *Numen adest* lyddes till anden i tingen och kände att guden var när. När Thunman tolkar upplevelsen av back-sippa, *Pulsatilla vulgaris*, denna "åsens skönhet", är han tyngd av jordelivets mull och grus men känner också han att "i denna stund en gud är när". Den poetiska meditationen öppnar slutligen vägen till en försoning med alltet, "när slätten mjukt i vårens silverdis förtonas/ kring dig, min väna, blyga barndomsbrud".

ALLAN ELLENUS

Olof Thunman: Uppländskt landskap

Vid Erik Axel Karlfeldts död

*Där ljud ett mäktigt dån i natt
från skuggornas port vid livets gräns.
Men mitt i dagens vimmel står
en tystnad som hörs och känns.*

*Ditt sångarhjärta slutat slå.
Från strängarna gled din mästarhand.
Nu sörjer dalamännens bygd.
Nu sörjer allt Sveriges land.*

*Du ligger stum och blek på bår.
Du lämnat ett folk i frågande sorg.
Men kvar i tidens vacklan står
din trygga och fasta borg - -*

*den borg av skönhet, ljus och sång,
du murat i sjudande skaparlust
med sikt till livets morgontrakt
och dödens och aftonens kust.*

*Där är en stor och gästfri sal
med allsköns fägnad i överflöd.
Dit bjuder du var löskekarl
att glömma sin vandrings nöd.*

*Där frusar än likt sagans mjöd
din ädla, hälsobringande dikt,
som ger oss kraft och tröst och stöd
och gamman och tillförsikt.*

ur *Mark och vindar* 1935

Boken *Olof Thunmans Uppland* (Atlantis förlag) utkommer inom kort. Författare är Gunnar Brusewitz och Allan Ellenius. Boken är rikt illustrerad med Olof Thunmans bilder.

Karlfeldt och nobelprisen

INTENDENTEN VID NOBELMUSEET, tillika professorn i fysik, Anders Barany höll under sommarmötet i Uppsala en livfull och inspirerande föreläsning om "Karlfeldt och nobelprisen". Anders Barany inledde med att erinra om att Alfred Nobels testamente från 1895 endast innehöll en mycket kortfattad passus om de fem så kallade nobelprisen ("bara cirka 10 centimeter text"). Litteraturpriset skulle gå till den som "producerat det utmärktaste i idealisk riktning". Den institution som Alfred Nobel valde till att utse litteraturpristagaren var den sedan länge väletablerade Svenska Akademien som stiftats redan 1786 av Gustav III och som alltsedan dess haft aderton medlemmar valda på livstid. De första nobelprisen delades ut 1901.

Tre år senare, alltså 1904, invaldes Karlfeldt i Svenska Akademien på stol nr 11. Han var då fyrtio år gammal och hade vunnit sin berömmelse som skald efter det att han publicerat sina tre diktsamlingar utgivna åren 1895 (*Vildmarks- och kärleksvisor*), 1897 (*Fridolins visor*) och 1901 (*Fridolins lustgård/ Dalmålningar på rim*).

Akademiens starke man var vid Karlfeldts inträde den konservativa litteraturkritikern och skalden Carl David af Wirsén. Han var sedan 1884 Akademiens ständige sekreterare och var, då Karlfeldt blev medlem, tillika ordförande i den inre cirkel som utgjordes av den fem personer starka Nobelkommittén. Carl David af Wirsén kom att dominera arbetet inom Akademien fram till sin död 1912, då han efterträddes

som ständig sekreterare av just Karlfeldt, en befattning som denne kom att inneha fram till sin död 1931.

Karlfeldt blev för övrigt redan 1907 ledamot av Nobelkommittén, som hade till uppgift att förbereda nomineringen av pristagare. Förslaget skulle sedan tillställas akademiens medlemmar. Det var dock inte alldeles givet att Nobelkommitténs förslag gick igenom. Selma Lagerlöf fick priset 1909 trots att hon inte var Nobelkommitténs kandidat.

År 1914, två år efter det att Karlfeldt blivit Akademiens ständige sekreterare, kommer han med sitt första egna förslag till nobelpristagare då han nominerar den finske författaren Juhani Aho (hans svenska namn var Johan Brofelt). Aho, framstående prosaist och språklig förnyare, hade varit med i diskussionen redan 1902,

alltså två år före Karlfeldts inträde i Akademien. Aho kom inte ifråga då och inte heller efter Karlfeldts förslag tolv år senare. Harald Hjärne, dåvarande ordföranden i Nobelkommittén, tyckte inte att det var i sin ordning "att belöna en finne med detta pris" och låta "en på finska språket diktande skriftställare" gå före betydande svenska skalden i Finland. År 1917 nominerar Karlfeldt på nytt Juhani Aho men denne fick aldrig priset trots att han fanns med i diskussionerna fram till 1920. Aho gick bort 1921.

ÅR 1916 NOMINERAR Karlfeldt två författare, schweizaren Carl Spitteler som skrivit ett stort mytologiskt versepos, *Olympischer Frühling*, och fransmannen Romain

Möjligen kan man säga att Karlfeldt tycks ha haft ett mer vidsynt, läs gärna modernare, perspektiv på vilka som skulle belönas än som var fallet med flera av de andra akademiledamöterna

Några av Karlfeldts kandidater till Nobelpriset i litteratur: Fr. v. John Galsworthy, Romain Rolland, Carl Spitteler och William Butler Yeats.

Rolland känd för romansviten *Jean-Christophe*, ett verk i tio band. Harald Hjärne ansåg att ett val av den politiskt något kontroversielle Spitteler "medan krig ännu pågår" skulle kunna väcka anstöt i Tyskland och Österrike. Priset år 1916 gick alltså till Rolland medan Spitteler fick vänta till 1919 innan han blev Nobelpristagare. Samma år, 1919, föreslår Svenska Akademien att Karlfeldt själv skulle få nobelpriset i litteratur men denne avböjer.

Karlfeldt föreslår att priset för år 1919 skall tilldelas engelsmannen John Galsworthy, känd främst för sin då ännu inte avslutade romanserie *Forsytesagan*. Förslaget väckte dock inte alla akademiledamöternas gillande. Henrik Schück, litteraturprofessor och ledamot av Nobelkommittén, ansåg att Galsworthy var "en god andra klass författare men knappt mera". Det skulle dröja ända till 1932 innan Galsworthy fick sitt pris – han var då dödsmerkt och kunde inte komma till prisutdelningen.

År 1921 för Karlfeldt fram den irländske poeten och dramatikern William Butler Yeats namn. Hela hans författarskap var på engelska. Yeats som var född 1865 hade föreslagits redan 1902 och en andra gång 1914. Harald Hjärne, fortfarande ordförande i Nobelkommittén, avfärdar dock

Yeats kandidatur även 1921 men när Hjärne avlidit 1922 kommer Yeats namn upp på nytt och 1923 får han sitt Nobelpris för sin "ständigt besjälade diktning, som i den strängaste konstnärliga form ger uttryck åt ett folks anda".

1926 understödjer Karlfeldt ett förslag om att priset skall tilldelas författaren Juan Zorilla de San Martin från Uruguay. Nobelkommitténs ordförande som nu är Per Hallström, säger – med tanke på att författaren kommer från ett avlägset sydamerikanskt land – att "svårigheterna att komma över avståndet mellan denna fjärran tanke- och känslvärld och vår tycks, trots all god vilja, förhindra en anslutning till prisförslaget". Zorilla nominerades även 1928 men även denna gång föll förslaget igenom.

Det är intressant att notera att det kulturella och geografiska avståndet vid den här tiden kunde bedömas vara för stort för att ett nobelpris i litteratur skulle – "trots all god vilja" – kunna komma ifråga.

Karlfeldt avled den 8 april 1931. Den 8 november samma år beslutar Svenska Akademien att det årets Nobelpris i litteratur skall tilldelas "Erik Axel Karlfeldts diktning".

Anders Baranys genomgång av Karlfeldts förslag till namn på olika presumtiva

litteraturpristagare visar att skalden sällan träffade rätt, i varje fall inte vid det första nomineringstillfället. De pristagare som han föreslog fick ofta vänta några eller flera år innan de vann slutlig framgång – i några fall blev de helt utan sin belöning. Möjligen kan man säga att Karlfeldt tycks ha haft ett mer vidsynt, läs gärna modernare, perspektiv på vilka som skulle belönas än som var fallet med flera av de andra akademiledamöterna. I fallen Aho och Zorilla kunde han se bortom etnocentriska värderingar och i fallet Spitteler stod han över de politiska överväganden som under några år kom att fördröja dennes kandidatur.

Anders Baranys föreläsning gav oss spännande inblickar i det många gånger in-

Anders Barany, professor i fysik och intendent vid Nobel museet höll en livfull och inspirerande föreläsning om Karlfeldt och nobelprisen.

tressanta maktspel och de intressekonflikter som kan ligga bakom nomineringen av kandidater till nobelpriset i litteratur.

PER MALMBERG

Ingrid Göbel-Lilja har avlidit

INGRID GÖBEL-LILJA avled i somras 101 år gammal. Om hennes liv och samhällsengagemang skrev Per Wästberg en fin minnesruna i Dagens Nyheter. Ingrid Göbel-Lilja var dotter till Anna Bolling. Först som 75-åring avslöjade hon sin mors romans med den unge Erik Axel Eriksson/Karlfeldt.

Ingrid Göbel-Lilja var under många år sekreterare till nationalekonomen Gustav Cassel och skrev sedan en biografi över honom. Då Svenska Amnesty bildades 1964 blev hon en hängiven medlem och arbetade i en grupp till stöd och hjälp för fångar tillsammans med bl. a. Barbro Alfvig och Gunnell Vallquist.

På 1970-talet påbörjade hon ett författarskap som byggde på hennes liv och släkt.

Karl-Ivar Hildeman uppger i Karlfeldtsamfundets skrift nr 27 *Karlfeldt före Karlfeldt* hur Erik Axel Eriksson brukade besö-

ka sin klasskamrat Sam Bolling för att gemensamt läsa latinläxorna. Anna Bolling var Sams yngre syster. 1884 möttes de. EA blev genast betagen av hennes bruna ögon. Under gemensamma promenader och skogsvandringar kommer de varandra allt närmre. EA blir djupt förälskad och utguter sig i glödande verser. Anna skyggar och nästan skräms av hans starka känslor. Som nybliven student, tyngd av faderns fängelse och fadernehemmets upplösning, skriver han till hennes 15-års dag ett brev färgat av "minnet af en liten flicka, som gaf mig stoff till jublande visor, som skänkte mig glädje, ro, hugsvalelse, i tvivel o bekymmer".

Till minnet av det sista gymnasieåret i Västerås, tiden för studentexamen och Anna Bolling återvänder Karlfeldt gång på gång. Hon tonar fram i hans diktning – men de möttes aldrig mer.

Anna Bolling, vacker och uppvaktad, gifte sig 1895. I april 1931 gick hon, sorgklädd, till Karlfeldts begravning. Hon dog 1952.

Näverskor är inte skor av näver

VÅR MÅNGÅRIGE medlem Bertil Tideström har funderat över Karlfeldts dikt "Vårbild", som fick en ny form i andra upplagan av *Vildmarks- och kärleksvisor* (1902).

*Tiggarn går lätt och svänger
vandringspåken.
Skoflickarn flyttar verksta'n ut i solen,
beckar med lust, som spelman
hartsar stråken,
griper den näverbottnade fiolen.*

Tideström påpekar att Jöran Mjöberg's förklaring i *Många maskers man* (1997) kan leda tanken fel. På sidan 38 står: "Men Karlfeldt, som börjat tänka i bilder här i sin debutsamling, kan inte låta bli att likna skomakaren i sitt arbete vid en violinist som sitter vid sitt instrument, och så blir näverskon i hans fantasi till en fiol."

Tideström skriver: "Den fäkunnige kan lätt få intrycket att näverskon är en sko av näver. Egentligen var den en stor svart sko med kraftigt ovanläder och bara mellanlägg av näver i de tjocka lädersulorna, som f. ö. var becksömsydda. Karlfeldts association till fiolen var nog egentligen buntarna av formutskuren, gulbrun näver. Dem minns jag när de skars ut och lades i packar. Jag har mina minnen från skohemslöjd-socknen Bjursås, där de här skorna omväxlande fick heta svenskor (svenskskor?) och näverskor."

Tolkningen förefaller rimlig med tanke på vad Carin von Sydow berättar i *Jag ville ha sagt dig det ömmaste ord*. Under en resa till Älvdalen i januari 1920 fick sonen Sune sina första näverskor med klackjärn. Erik hade själv haft sådana skor då han var barn och ansåg att det var det varmaste man kunde ha på fötterna.

Under den postindustriella epoken har den akademiska forskningen åter tagit upp många företeelser som behandlas i Karl-

feldts dikter. June Swann växte upp i Englands skocentrum Northampton och har ägnat sitt liv åt skor. För några år sedan fick hon i uppdrag av Vitterhetsakademien att gå igenom skandinaviska skor. I *History of Footwear in Norway, Sweden and Finland* (2001) visar hon att näver länge användes i sulorna. Under andra världskriget kom näver dessutom tillbaka som ersättningsmaterial.

Det har funnits skor gjorda helt av näver, men de fungerade mest som sandaler. Enligt Swann höll de högst en vecka.

Näverskon var en stor sko med kraftigt ovanläder och bara mellanlägg av näver i de tjocka lädersulorna.

Karlfeldt syftar givetvis inte på sådana näverskor utan hans skomakare har satt sig på gården för att spika fast en sula som innehåller ett skikt av näver. Björknäver innehåller ett ämne, betulin, som skyddar mot väta och röta. Lustigt nog använde Karlfeldt ordet "näver" bara i *Vildmarks- och kärleksvisor*, men där förekommer det i gengäld fyra gånger, t. ex. i diktens början (*Björnkarnas sav ur borrad näver sprutar*).

Karlfeldt ville säkert markera att han sympatiserade med bruket av näver. I början av den industriella epoken fanns ett rikt intresse för inhemska material som snart ersattes av importerade produkter.

LARS FALK

Den "tjurige" Karlfeldt

I FÖRRA NUMRET av Karlfeldtbladet diskuterades dikten "Kanske". Illustrationerna var hämtade ur boken *Träkunskap*, vars författare, professor Endel Saarman, har skickat mer material om tjurved, eller reaktionsved som träteknikerna säger. Saarman anser att Karlfeldts sätt att använda ordet mycket väl kan vara riktigt trots litteraturhistorikernas invändningar. På upprätta barrträd bildas tjurved på läsidan i förhållande till den förhärskande vindriktningen. Om sunnanvindarna dominerade i Folkärna så vätte tjurveden onekligen mot nordan!

Ytterligare en synpunkt kommer ur boken *Tretekknikk* författad av professor Halvor Skjelmerud i Trondheim. På norska heter tjurved "tennar", ett ord besläktat med "tänja", medan det svenska ordet "tjur" anses komma av "tjära" och "töre". Hellquist skriver i *Svensk etymologisk ordbok* att "tennar" växer "på furor i en krökning av stammen eller på den sida av stammen som är vänd mot norr". Det är just vad Karlfeldt påstår, så antingen har de haft en gemensam källa eller så har Hellquist låtit sig påverkas av Karlfeldts anmärkning till dikten: "Tjur (tjor, tjör) är den hårda, elastiska ved, som bildas på nordsidan av buktiga tall- och granstammar".

Professor Skjelmerud skriver: "Tennar medförer store indre spenninger i virket och förer derfor til at virket kan vaere vanskelig å bearbeide." I mitt tycke ger denna formulering en härlig bild av Karlfeldt. Under motgångens tid var han enligt studentkamrater August Hahr svår att umgås med: "Vännen Erik Axel kunde skämta och nojsa både med studenter och kaféflickor, men han var hård och grym, ja, oresonligt grym mot "brackor", vare sig rika eller icke. Även med de snällaste och beskedligaste i den vägen, t. o. m. Valhallas gäster, kunde han inlåta sig i de mest meningslösa dispyter."

Denna "tjuriga" attityd var säkert nyttig så länge Karlfeldt hade det svårt i livet, men blev till hinder när han fick det bättre och känslorna började vakna. Lena Börjesson jämför i *Mitt livs lapptäcke* skalden med de blommor vars utveckling man kunde följa på vita duken i filmens barndom. "Så var Karlfeldt när han satt med några vänner vid ett glas vin, en enkel måltid. Han började som den slutna blomknoppen, sa just ingenting, men så öppnade han sig, slog ut, och var då strålande underbar. Då sjöng han, utan att kunna sjunga, då kom hans lustig skratt, "tji", och det spelade i hans små glada ögon, som andra tider var allt annat än glada".

KARLFELDT TILLÄMPADE Hemingways isbergsprincip att bara 10% av ett konstverk ska synas. Det är möjligt att hans ord om tjurved har större räckvidd än vi anar. Skalden ville vara hård som furans tjur för att kunna övervinna sina motgångar, men innerst inne var han känslig. Det uppstod ofta spänningar mellan dessa sidor av hans väsen och de fick sitt uttryck i dikten "Kanske". Tjurved och vanlig ved passar inte ihop trots att de var för sig är utmärkta för sina ändamål. Virket spricker lätt i skarvarna, eftersom träslagen torkar olika fort. Karlfeldt ville jämka samman de olika sidorna i sitt väsen, men blev ofta påmind om skarven. Hjärtat dunkade smärtsamt hårt under den sträva ytan som i slutstrofen av "Epistel till Sabbacus".

*Vi sörja alla och vi yvas alla.
Vi äro alla allvarsmän och narrar.
Vi byckla njutning, när vi svälja galla,
och spänna bröstet stramt, fast hjärtat
darrar...*

LARS FALK

Besök Karlfeldtsamfundets hemsida!

NU FINNS Karlfeldtsamfundets hemsida på nätet under adressen www.karlfeldt.org. Lägg gärna in den adressen under "Mina favoriter" (brukar alltid finnas en särskild rubrik för detta när du är uppkopplad på nätet) så att du lätt kan nå vår hemsida när du önskar utan att behöva komma ihåg adressen.

Hemsidan i dess första upplaga är uppdelad i två huvudavdelningar: *Erik Axel Karlfeldt* respektive *Karlfeldtsamfundet*.

Erik Axel Karlfeldt-delen ger information om Karlfeldt, hans liv och verk. Arbetet med denna del är inte avslutat utan kommer att fyllas på efterhand.

Den andra delen, Karlfeldtsamfundet, innehåller information om Karlfeldtsamfundets syfte och verksamhet. Där finns även uppställningar över tidigare vintermöten, års-/sommarmöten och information om Karlfeldtsamfundets hela skriftserie.

Under de två huvudavdelningarna visas ett antal underrubriker. Peka på någon av dessa och Du får fram en sida som behandlar just den underrubrik Du pekat på.

Var Du än befinner Dig på hemsidan kan Du återgå till framsidan genom att peka på pilen längst upp till höger med texten "Till framsidan". Det gör det möjligt att enkelt och när Du vill växla mellan Erik Axel Karlfeldt respektive Karlfeldtsamfundet.

FÖR ATT EN HEMSIDA skall vara levande måste innehållet förnyas då och då:

- Ordföranden skriver regelbundet under rubriken Ordföranden har ordet.
- Rubriken Kalender/Aktuellt visar planerade aktiviteter.
- Under Dagens Karlfeldt på första sidan får Du varje dag ett nytt Karlfeldtcitat!
- Bildmaterialet kommer att förbättras och ett bildgalleri kommer att byggas upp.
- Framsidan kommer att vidareutvecklas

Hemsidans två huvudavdelningar: Erik Axel Karlfeldt resp. Karlfeldtsamfundet.

– Avdelningen Erik Axel Karlfeldt kommer som nämnts också att vidareutvecklas. Bland annat avser vi att föra in ytterligare föredrag och artiklar om Karlfeldt, hans liv och verk.

Information om detta kommer Du att få på första sidan under rubriken Aktuellt om Karlfeldt. Vi börjar med att presentera artiklar av Christer Åsberg, Carin von Sydow, Anders Y. Pers och Karin Boye. Dessa finner Du under rubriken Skrivet om Karlfeldt.

Tanken med vår hemsida är förutom att fungera som en modern kommunikations- och informationskanal med våra medlemmar också ge hugade karlfeldtintresserade som är ute på nätet en inblick i vem Karlfeldt var, hans verk och vad Karlfeldtsamfundet har att erbjuda. Det är ett sätt att stimulera intresset för Erik Axel Karlfeldt och ett sätt att få nya medlemmar.

Så ge gärna ut webadressen www.karlfeldt.org till intresserade vänner. Och låt oss få Dina synpunkter på hur vi kan utveckla och förbättra vår hemsida. Mycket nöje!

HANS BARENTHEIN

Karlfeldtpristagaren Margareta Jonth leder den entusiastiska publiken i "Dina ögon äro eldar"

Sommarmötet 2004 i Uppsala

SOMMARMÖTET INLEDDES med korta presentationer av Eklundshof och Uppsala ur skilda aspekter.

Karin Alsén, preses i "Eklundshofs Vänner och Väninnor", berättade först om Eklundshof förr och nu. Hon inledde med Gunnar Wennerbergs Glunt nr 25, "Examen-sexa på Eklundshof": Här är gudagott att vara, o vad livet dock är skönt! Hon berättade att vid mitten av 1700-talet inrättades en ölstuga i närheten av Polacksbacken för regementets officerare. Krögaren Nils Eklund gav värdshusets dess namn. Hundra år senare började uppsalaborna söka sig till utvårdshuset och det gamla brunns huset. Kägelnor inrättades, en paviljong för konserter och baler till-

Buketten från Sängs.

kom. Sällskapet Eklundshofs Vänner och Väninnor, vill ta till vara den kulturella traditionen kring denna unika uppsalamiljö.

Tore Frängsmyr, professor i idé- och lärdoms historia, talade om "Karlfeldts Uppsala" i idéhistoriskt perspektiv.

Karl G. och Lilian Fredriksson kåserade kring "sällsamheter i Uppsala", koncentrerad till en sällsamhet, HC Andersens besök i staden 1849.

Som VIP-gäst får han på slottet avnjuta gluntsång, exekverad av "Ur-Glunten" och "Ur-Magistern", Otto Beronius och Gunnar Wennerberg. Slottets historia driver den morbide sagoberättaren till vällustiga fantasier kring Sturemordens ruskigheter. Han avslutar

Maja Gräddnos, Ann-Cathrine Haglund och Gammel-Maja.

Besöket på Linnés Hammarby.

sitt besök med ett besök i "lärdomens grav" Carolina.

Ann-Cathrine Haglund, ordförande i Pelle Svanslössällskapet, tog vid tillsammans med de båda utklädda Maja Gräddnos och Gammel-Maja.

Det litterära Uppsala har många sällskap. Trots att Pelle är högt älskad och har satt Uppsala på kartan på ett alldeles speciellt sätt har han inte haft något eget "sällskap" förrän år 2001. Då bildades Sällskapet Pelle Svanslös Vänner med Maja Gräddnos, Erna Knutsson, som sällskapets beskyddare.

Bortåt 350 medlemmar inbjuds minst fyra gånger per år för att höra intressanta föredrag. Berättelserna om Pelle och hans vänner har många bottnar och är en outtömlig och inspirerande källa. Sällskapet har en medlemstidning och stöttar på olika sätt Pelle Svanslös Hus. Alla litteraturintresserade, alla rättänkande kattvänner och vänner med hjärtat för Gösta Knutsson och Uppsala måste självfallet vara medlemmar.

Gunnar Lundh, sällskapets skattmästare, var guide vid en snabbresa genom skaldernas Uppsala under 600 år, från Matthias Lincopensis på 1370-talet till Karl Gustaf Hildebrand på 1930-talet. Han ställde frågan hur det kom sig att många författare, bland andra Strindberg, Karlfeldt och Bo Bergman vantrivits så intensivt i staden. Bergmans ord om Uppsala – "Intet att resa till men mycket att undfly" – inledde kåse-

riet. Karlfeldts omdöme om Uppsala var lika hårt: "En slättstad vid stinkande å!" För den som kom till 1800-talets Uppsala utan akademisk bakgrund, utan kontakter och med en sensibel själ låg vantrivseln på lur. I Karlfeldts fall spelade också den upplevda familjekatastrofen in.

MARGARETA HÖGLUND

Häftigaste tröjan hade Kerstin Persson från Oskarshamn. Kerstin, inbiten Karlfeldt-diggare, fick "I love Karlfeldt"-tröjan av yngste sonen på 80-årsdagen.

Tomas Tranströmer och Bengt Emil Johnson, Gustaf Sjökvist med sin kammarkör och den månghövdade publiken under Musik vid Siljans konsert på Sångs den 10 juli.

En härlig sommar på Sångs

KARLFELDTGÅRDEN SÅNGS I SJUGARE

Som en höstkväll låt oss brinna...

ETT SOMMARMINNE berättat i "Guds gröna grop" vid midsommarfirandet i Leksand får inleda min sommarrapport. Astrid Assefa, chef för Dalateatern i Falun, var kallad som högtidstalare, och talet kom att hållas inför ca 20 000 åhörare. Hon berättade:

"Förra veckan besökte alla vi som arbetar på Dalateatern Karlfeldtgården Sångs i Sjugare. Vår ciceron Nygårds Kersti Bond berättade för oss om Erik Axel Karlfeldts dikter och om hans och hustru Gerdas liv. Kersti berättade så levande och reciterade dikterna så underbart gripande. Besöket var inspirerande och lärorikt. Om vartannat skrattade vi och rördes till tårar. Här i denna sommarkväll så fylld av växtmagi och

kärlek tycker jag att Karlfeldts dikt om Johanneskvällen, den gamla midsommaraftonen, passar så bra.

*I den blå Johanneskvällen
vilar luften ljum och len.
Stora, tunga, vitgrå blommor
bryter jag från römmens gren.*

*I den blå Johanneskvällen
vilar luften len och ljum.
Kvistarna jag bröt jag fäster
över bädden i ditt rum.*

*Stark och het är deras ånga;
den som slumrar in vid den
drömmer - sägs det här i orten -
hela natten om sin vän.*

Ur *Blommande rönn*

När älvors och växters magi har gjort sitt så hettar det till. Jag citerar Karlfeldt igen:

*Dina ögon äro eldar och min själ är
beck och kåda.*

*Vänd dig från mig, förr n jag tändes
som en mila innantill!*

*En fiol jag är med världens alla visor i
sin låda,*

*du kan bringa den att spela, hur du vill
och vad du vill.*

Ur *Dina ögon äro eldar*

Han får svar av en annan dalapoet, Hedemoras Kerstin Hed: Låt visan dansa fram ur dina händer..."

Här lämnar vi Astrid Assefa fångad av kvällens växtmagi och kärleken i skaldens "Dina ögon äro eldar" och Kerstin Heds "Somarmelodi".

Ur händerna på Margareta Jonth, kom kärleksvisan att dansa fram sommaren lång. Vid Musik vid Siljans konsert 7 juli delade vi värdskapet med samfundet vars ordförande Christer Åsberg överlämnade Karlfeldtpriset, diplom och pris, till Margareta Jonth. Lars Hjertner, Maria Hulthén och Martin Mårtensson framförde "Spelmannen", som hyllning till spelmannen i Margareta, som därefter generöst bjöd på sång, men också bekräftade sin pedagogiska förmåga. Med lust och längtan har många av oss besjungit ögon som eldar men troligen aldrig i en kör av flera hundra röster, under fast ledning och inneslutna i blomsterprakt och förföriska dofter. Om inte "rusigt galna" så berusade av sång, dikt och doft skiljdes vi med kommentarer som: "Nästa sommar sjunger vi bara - hela tiden, eller hur?" - "Ja, varför inte?"

"Färg skall lysa, doft skall fara, vind och insekt skola tjäna" i naturens årliga skapelsefest, men ihållande vind och regntunga skyar är inte tjänligt för konsert i det fria. Trots att notbladen dansade iväg, fångades upp för att sedan försvinna för gott bort över ången så upplevde vi alla en högtidsstund under Musik vid Siljans konsert den 10 juli. Tomas Tranströmer vid pianot,

Bengt-Emil Johnson och hans hustru Kerstin, sång och recitation, framförde verk av Tranströmer och Karlfeldt. Gustaf Sjökvist ledde sin kammarkör i bl. a. uruppförandet av Jan Carlstedts tonsättning till Karlfeldts dikt "Den långa sommarn".

Dikt och musik i konstnärers händer spelade upp ett stort drama - naturen stämde in.

BRITTMÄSSOTID - trädgården har gått i vintervila och är väl beredd att möta våren. Med nypon, chelone och kärleksört lyckas jag pryda diktarstugan inför dagens besök. Det brinner i skiftande rött från den gamla kopparskålen, som från lönn och rönn här utanför. Till veckan kommer femton gymnasister, de sista besökarna. Läraren ringde och undrade om det vore möjligt.

- Trädgården är inte mycket att se längre, men diktarstugan är ju sig lik förstås.

- Det är dikter vi vill höra!

- Ja, dom rår inte frosten på, så kom ni.

*Vi träffas nästa år
om Gud ger oss än en vår.*

Gärna på Sångs i Sjugare!

GUNBRITT BERGGREN

Välkommen till Sångsdagen 2005
den 21 maj kl 14.00.

Styrelsen och familjen Berggren

Om Leksand, Siljansnäs och Ål

OLLE WINGBORG har författat ett femton-tal bibliografier om olika delar av landet. Nu har turen kommit till Dalarna. Hans bok *Litteratur om Leksand, Siljansnäs och Ål - en kommun med tre socknar* ger uppgifter om mer än tvåtusen böcker och artiklar, varav närmare femtio handlar om Karlfeldt. Den välproducerade boken kostar bara 100 kr och kan beställas från Kulturförvaltningen i Leksand (tel. 0247-80243).

Blommande kärlek

Sommarmötets tävling "Blommande kärlek" – en vandring i dikt, lust och doft i Geijersdalen kring Eklundshof.

Deltagarna vandrade i grupper i Geijersdalen. Här och var mötte hemlighetsfulla par som "spelade upp" en eller flera strofer ur en Karlfeldtdikt. Frågorna var: Vilka

möts i dikten? och Vad heter dikten? Som hjälp antydde dofter i dikten. Här nedan några exempel. Svaren finner du längst ned på sidan 26.

1. Och grunden till den gröna ås,
där aftonskymning teg,
är stängd med evighetens lås
för kärleks fromma steg.

Vår kärlek var de andras lik
i parens långa rad,
var dunkel jord och himmelrik
och sörjde och var glad.

Dofter: hägg och blåklint

2. Lös nu ditt hår och låt det kring
axlarna skina!
Det är min sol, som uppgår ur
enträdens lund.
Bliv här och lys i vinter, tills bedarna
tina,
eller förbliv och lys till min yttersta
stund.

Dofter: narciss, hö, hägg

3. Jag tycker aldrig asparna blåst
som denna höst.
De sjunger mycket vackert
med hög och tydlig röst.
De säger: Gamle drängen,
nu sover han i sängen,
och han skall sova länge.
och vi skall kasta röda löv
som blommor på hans bröst

Dofter: halm, brännvin

4. Stryk bort din gråt, min vackra vän,
här finns ju gott om manfolk än,
å ja,
och säg mig, då vi ses igen,
om ej jag rått dig bra!
När månen blir en spann,
bli alla gossar trogna,
å ja,
när alla enbär mogna,
få alla flickor man.

Dofter: enbär, fläder

5. Då riddaren: "Din slemme lurk,
du tror jag är en hednisk turk,
som saltar slika lamm i burk?
Nej, bättre fick jag lära.
Du bonde, var dock ej så hård!
Jag har i Österland en gård,
den vill jag dig förära.
Där dricka mina oxar vin,
i vete rulla mina svin
och grymta till min ära.
- - -
Hon går, och blicken lyser glad.
"Och är det sant, vad sist du sad'
så vill jag visst dig följa.
Hav tack för lotten som du bjöd!
Jag följer dig i skam och nöd
och över land och bölja."

Dofter: höstviol, ekelid

6. På vägen kom en yngling,
en tjusande kvinna satt
vid muren: "Var min myndling
i denna susande natt!

I dag har jag tackoffer bringat
och tvätt mig och smort mig för dig,
med fot som min oro bevingat
jag sökt dig på gata och stig.

Dofter: aloe, myrrham, kanel och ceder

7. En höstens kväll, en stormens kväll,
Malena,
vart du som sörjde åter stolt och ung,
och längtan drev dig på bevingad sena
långt ut på stigen genom öde ljung.
Och samma afton gick jag ut allena
och fri och djärv som alla drömmars
kung
och tänkte: Kom, låt hed och höst
förena
två vilnsa hjärtan som en brand i ljung.

Jag vet det väl:
du kände mina tankar
tungt som ett ankar
häktas vid din häl.

Doft: ljung

Några deltagare klurar på tävlingsuppgifterna.

Karlfeldtmedaljen till Åke Park

ÅKE PARK växte upp i ett lantbrukarhem i Djura och var länge adjunkt i kemi och matematik i Mora. Han har varit medlem av Karlfeldtsamfundet ända sedan starten 1966. Sin pedagogiska förmåga har han på ett skickligt sätt använt för att levandegöra Karlfeldts diktning. "Jag tycker om språket och ämnessfären hos Karlfeldt. Jag kommer själv från en bondekultur och då är det inte svårt att känna igen sig i texterna."

Han har roat och undervisat samfundets egna medlemmar med lika knepiga som upplysande tävlingar i samband med årsmötena och han har svarat för uppskattade föredrag, utställningar och studiecirkular även utanför samfundets krets. Han har kommit med genomtänkta förslag till hur samfundets verksamhet kan förbättras och har varit aktiv som medlemsvärvare. Han har också producerat flera bildspel och vi hoppas snart kunna visa ett av dem på vår nya hemsida.

Åke Park är alltså en länk som förenar samfundets första tid med dess framtid. Samtidigt är han ett föredömligt exempel på aktivt, konstruktivt och engagerat medlemskap. Det är med stor glädje samfundet tilldelar Åke Park Karlfeldtmedaljen, "för att han under en mångårig och mångsidig verksamhet genom undervisning och underhållning bidragit till att hålla intresset för Karlfeldts diktning levande inom och utanför samfundet".

CHRISTER ÅSBERG

Vi summerar sommaren på Karlfeldtsgården

DET ÄR HÖSTKVÄLL i skaldens barndomshem, den vackra gården på älvbrinken i Karlbo. Styrelsen för Karlfeldtföreningen i Folkare möter slöjdarna och Avesta kommuns kulturchef. Ännu ett år är det dags att summera sommarens

verksamhet på Karlfeldtsgården i Karlbo, som varje dag har stått öppen, välkomnande alla. Med Karlfeldt själv och hans gröningsgrund i fokus, har sommarens verksamhet bjudit både mångfald och djup. Tretton offentliga kulturprogram har genomförts, och arton slöjdare har visat traditionsrika hantverk. Närmare sju tusen besökare har gästat gården – många av dem i samband med kulturprogrammen med bland annat Jörgen Dicanders tolkning av Himlaspelet, musikskolans sommarorkester, Dalarnas Författarförbund och Avesta kammarkör.

Sommarens höjdpunkt var förstas Karlfeldtsdagen, skaldens födelsedag den 20 juli, som varje år firas som Avesta kommuns stora kulturdag. Prosten Anders Åkerlund trollband den talrika publiken med sin personliga betraktelse om Karl-

feldts lyrik, där både bibelns berättelser och kärlekens innersta väsen tolkas i ord som räcker för alla tidsåldrar. Sångerskan Kerstin Melin, ackompanjerad av Margareta Alkstål, trädde tiljorna först i grytnäsdräkt som kullan från Da-

larna, sedan i primadonnans högklackade skor med internationell repertoar. Arne Eriksson, välkänd för många av oss i Karlfeldtsamfundet, mottog Avesta kommuns kulturpris Årets Fridolin bestående av ett konstverk av Malin Ingvar Nilsson och en penningsumma. I motiveringen till bildningsstyrelsens beslut nämns bland annat Arnes mångåriga engagemang för både Karlfeldt, Johan Olov (Johansson) Sällskapet, De litterära Sällskapens Samarbetenämnd, DELS, och kinamissionären Erik Folke.

FÖRENINGENS TRADITIONELLA höstträff hölls i Avesta församlingssgård, söndag 14 november. "Ibland besöker jag min kusin kyrkvärden..." var tema då Lars Östlund, välkänd lokalhistoriker, berättade om

forts. nästa sida

Anders Åkerlund trollband publiken.

Kerstin Melin sjöng i Grytnäs-dräkt.

Theokritos i ny översättning

*"Honom sjakalerna sörjde med tjut och vargarne honom,
lejonets rytande klagan ur skogarne ljud
vid hans bortgång,
och mångtaliga kor, mångtaliga tjurar
och kvigor,
många kalvar jämväl vid hans fötter
bölade sorgsna.
Börjen, älskade muser, igen den lantliga
sången!*

SÅ RECITERADE han för sin väninna i Stockholm en dag i början av 1900-talet. Vem? Lyssna noga till de långa, djupa u-ljuden: tjuut, eller rent av tjoot. Visst, Karlfeldt. Raderna kommer från den grekiske diktaren Theokritos, första gången översatt till svenska 1884 av Erland Lagerlöf."

Så skrev Staffan Berggsten i UNT den 12 oktober med anledning av en ny översättning av Theokritos' sånger utförd av Ingvar Björkeson. Berggsten skriver just nu på en monografi om Karlfeldt och förmodar att Theokritos' ideallandskap Arkadien lånat färg åt Karlfeldts egen idealbild av Dalarna.

I Karlfeldtbladets nummer 2:1998 påpekade jag att Ivar Harries artikel om Theokritos i *Svensk Uppslagsbok* är starkt färgad av hans uppfattning om Karlfeldt. Kanske hade Harrie talat med Karlfeldts väninna Lena Börjeson som ägnade skalden

ett kapitel i sin självbiografi "Mitt livs lapp-täcke" (1957). Lena Börjeson vistades som konstnär ofta på Sicilien i Theokritos' hemtrakter och i minnet återvände hon då till Stockholm och den älskade Karlfeldt:

--- jag är långt borta --- jag sitter i min ateljé på Vanadisvägen, och lutad mot den gamla sekretären står Erik Axel Karlfeldt och läser Thyrsis sång om Dafne av Theokritos. ... Gärna bar han den lilla boken med sig i fickan under sina morgonpromenader på Djurgården, och han läste högt för mig.

Läsarna får själva avgöra om Erland Lagerlöf eller Ingvar Björkeson kommer närmast den idylliska tonen hos Theokritos och Karlfeldt. Så här lyder Karlfeldts favoritrader i Björkesons översättning.

*Honom sörjde med ylande tjut sjakaler
och vargar,
lejonet klagade högt ur skogens djup vid
hans bortgång.
Flockar av kor, en mängd av tjurar, kvigor
och kalvar
samlades där vid den dödes fot och
jämrade högljutt.
Uppstäm er sång för oss herdar nu,
o älskade muser!*

LARS FALK

forts. Karlfeldtsgården i Folkare

"Hyttbäcksfar", Anders Johan Andersson (1852-1927). Unga röster ljud när Åsgarns Vi Unga-kör sjöng under ledning av Wiveca Rosén.

Karlfeldtföreningens slöjdare anordnade med stor entusiasm julmessa på Karlfeldtsgården, en helg före advent, 20-21 november. I både mangårdsbyggnad och rött sommarhus visades hantverk, som kunde inspirera adventsfirande och julklappsköp.

I vinter samlas medlemmar till studiecirkel om växter i Karlfeldts lyrik. Vi minns med glädje den studieresa, som vårvinterns cirkel i vackra maj gjorde till Gudsberga klosterruin och Dala Husby.

Enligt god sedvana reser vi i Karlfeldtföreningen i Folkare gemensamt till samfundets vintermöte i Stockholm. Vi ses där – om inte förr!

ANN-MARIE PERERS
ORDFÖRANDE

Karlfeldts arbetsrum i diktarstugan

Samfundet och Sånggården

I ÅRSBOKEN 2002, *Kring Siljan och Sångs*, finns avtryckt ett meningsutbyte mellan Torsten Fogelqvist och Torgny Segerstedt d.ä. om Sånggårdens framtida öde efter Karlfeldts bortgång 1931. Fogelqvist menade att det var ett nationellt intresse att i orubbat skick bevara och vårda gården. Den var "en symbol för hans väsensart och smak. Den gör hans diktning mera påtaglig och begriplig". Segerstedt däremot menade att en diktares verk bara lever "så länge deras inneboende livskraft medger. Möbler, husgeråd, gårdar mäktade icke lägga en tum till deras livslängd."

Nu kom Sånggården att bevaras så som skalden ville ha den och Segerstedt fick alltså fel. Tack vare uppoffrande och osjälviska insatser först från karlfeldtfamiljens sida och sedan ett drygt decennium från Bo och Gunbritt Berggrens familj och med stöd av många goda krafter och medhjälpare står Sånggården med dess diktarstuga, tun och trädgård varje år rustad att ta emot tillresande turister, traktens skolor och Musik vid Siljans konserter. Det är i allt väsentligt en privat kulturgärning av enastående art.

Karlfeldtsamfundet har goda skäl att efter måttet av sin förmåga stödja den verk-

samheten. Sånggården är det viktigaste skyltfönstret i till Karlfeldts diktning, men vi är också direkt inblandade genom att flera Karlfeldtminnen och inventarier i diktarstugan är samfundets egendom.

STYRELSEN har därför beslutat att mera aktivt visa vårt intresse för verksamheten på Sånggården. Vi vill göra det bl.a. genom att komplettera diktarstugans samlingar, medverka vid gårdens utbildningar, närvara vid den årliga Sångsdagen i maj, förlägga ett styrelsesammanträde i anslutning till den dagen och delta som medarrangör vid Karlfeldtprogrammet i samband med Musik vid Siljan.

Vi ber våra uppslagsrika medlemmar att komma med flera förslag till att göra Sånggårdens unika miljö känd för allmänheten och till nytta och glädje för samfundets verksamhet.

Vi hoppas också att årsboken 2006 kommer att bli en vackert illustrerad bok som presenterar Sånggården och ett par andra trädgårdar i Siljanstrakten. Ytterligare ett skäl till att hålla fast vid medlemskapet och uppmana sina vänner att bli medlemmar.

CHRISTER ÅSBERG

Studiecirkel om Karlfeldt

SÅNGS I SJUGARE är sedan några år tillbaka centrum för en studiecirkel om Karlfeldt, hans liv och verk. Initiativtagare och eldsjäl är Gunbritt Berggren och hennes medarbetare Nygårds Kersti Bond. Studieplanen kan ge inspiration för studiecirkel också i andra ämnen. Några frågor från redaktionen till Gunbritt:

Nygårds Kersti Bond och Gunbritt Berggren

Vem har gett idén till cirkeln som nu gått i två omgångar?

– Medlemmar i SPF i Leksand – många trogna besökare på Sångs – ville lära mer om Karlfeldt, om hans tid i leksandsbygden, om hans liv och diktning.

Hur ser deltagaren ut?

– Ofta en hemvändare, en som flyttat tillbaka till hembygden eller permanentat sitt sommarboende och nu vill lära mer om sin "hembygds" skald.

Berätta lite om kursinnehåll och var ni håller till under de åtta kurstillfällena?

– Bas för kursen är Sångs. Första kurstillfället ägnar vi åt skaldens bakgrund, uppväxt och skolgång, åren i Uppsala, debuten och examen 1898. Dikterna Fäderna, Avskedssång, Intet är som väntans tider, Du ler, Sång efter skördeanden ger stoff, färg och stämning.

I lustgården på Sångs – "jungfru Marie örtagård" – lyssnar vi till Systrarna i lustgården och Den långa sommarn. Vi läser ur *I Dalarne* om detta bibliska landskap där skalden som ung tyckte sig se jungfru Maria vandra nedför ängarna mot sjön.

Vid ett studietillfälle åter vi en måltid på Gästis i Leksand och påminner oss om hur Karlfeldts, Gustaf Ankarcronas, Albert Engströms, Emma och Anders Zorns vänskap utvecklades vid sekelskiftet. Vi läser och diskuterar brev och dikter såsom

Vårdshuset, Kyrkosångarne och hyllningstalet till Anders Zorn. Dikterna Roslagen och Svarta Rudolf läser vi förstås. Dom har ju anknytning till Albert Engström

Vid besöker Tolvmansgården i Karlbo och Hyttbäcken för att se skaldens vackra och anrika barndomsmiljö. Det väl bevarade hemmet i Grytbäcken i Grytnäs, där skaldens mor växte upp står orört sedan senare hälften av 1800-talet. Vi känner igen miljön från dikten Träslottet.

I juni vandrar vi till mandelblomsängarna, en vandring som skalden mången gång gjorde både som ung och senare i livet. Här är betagande vackert. Dikterna En vandringsdag, Serenad och Vandring får levandegöra.

Vilket studiematerial använder ni?

– Erik Axel Karlfeldt, *Samlade dikter*, Karlfeldtsamfundets årsbok 2002 *Kring Siljan och Sångs*, bildspel, CD och bandinspelningar och förstås Sånggården med allt vad den har av "Karlfeldtiana".

MARGARETA HÖGLUND

Sommarmötet 2005

Karlfeldtsamfundets sommarmöte 2005 äger rum den 6–8 augusti i Garpenberg. Information om program m.m. i nästa nummer av Karlfeldtbladet.

Hyllning till EAK på 60-årsdagen

NÄR KARLFELDT FYLLDE 60 ÅR sommaren 1924 fick han en hyllningsdikt från sin gamle vän från studentårens Uppsala E.N. Söderberg i ett brev daterat Visby 18 juli. Med sin dikt vill Söderberg bringa ”en gärd av minnesgod tacksamhet för ungdomsårens vänskap och av djup beundran för hvad din diktning skänkt även mig”. Söder-

berg var vid denna tid chefredaktör för Tidningen Upsala och hade ett visst rykte som skald och psalmdiktare. Brevet har ställts till samfundets förfogande av Söderbergs dotterdotter Frida Werner och hennes make Lars.

CHRISTER ÅSBERG

Till Erik Axel Karlfeldt den 20 juli 1924

*Mest som en dämpad ekoklang,
ett bleknat återskimmer
vår flydda ungdoms Sturm und Drang
ur fjärran jag förnimmer,
men i de skilda stämmors kör,
som fick dess oro vinga,
en enda röst jag ännu hör
obrutet mäktigt klinga.*

*En kryddstark doft från vildmarkshed,
där lungen ymnigt blommar,
en fläkt från älv, som strid och bred
vill trotsa damm och bommar,
en glöd från spirande amur
och blod i vårlig yra –
allt gav med slösande bravur
en gång din unga lyra.*

*Dess ursprungston är ej förbi.
Fördjupad blott och mogen,
ditt väsens egen melodi
den är obrottsligt trogen.*

*Ur ungdomskällors friska språng,
som aldrig kunna sina,
tog hvarje hjärtblad i din sång
sin makt att ej förtvina.*

*Ty från din diktvärld ren och sund
den myllas doft sig sprider,
som skänkt ditt stamfolk groningsgrund
se'n hävdens gryningstider,
och i ett luftstreck, ofta fyllt*

*av kärva nordanvinden,
din visas mö vardt rosenhyllt
och hälsobrynt om kinden.*

*I allt hvad livet gav och tog
du djärvdes se ett värde,
och när det allra hårdast slog,
du manligen dig lärde,
att allt, som stärker viljans nerv
mot hvad oss vill försvaga,
är oss ett oskattbart förvärv
att tacksamt emottaga.*

*Och därför kan din mästarröst
en hänförd vårhymn sjunga,
när stormens lurar båda höst
och molnen jaga tunga,
och därför stäms ditt instrument
till livets höga visa,
just när dess sveda mest dig bränt
och minst du känt dess lisa.*

*Vår dag snart skymmer, men ”en sal
mot aftonen belägen”,
din dikt mig gav. Från skuggans dal
jag till dess ljus vet vägen.
Där vill jag ännu, ungdomsvän,
vid glans av särlaskyar
förnimma, huru rikt igen
sig hjärtats vår förnyar.*

E. N. Söderberg

Stadgar för Karlfeldtsamfundet

§ 1 Karlfeldtsamfundet har till syfte att vidmakthålla och stimulera intresset för Erik Axel Karlfeldts diktning och bidra till ökad kunskap om hans verk och liv. Samfundet anordnar bl.a. årliga sammankomster, varav en ordinarie som är årsmöte, samt stödjer utgivandet av publikationer av och om Erik Axel Karlfeldt.

§ 2 Medlem av samfundet är enskild person, institution eller sammanslutning, som erlagt av samfundet på årsmöte beslutad medlemsavgift. Medlem kan vara årligen betalande eller ständig medlem. Ständig medlemskap kan endast vinnas av enskild person och erhålles genom erläggandet av ett engångsbelopp av tio gånger årsavgiften. Person som tillhör fullbetalande medlems hushåll kan erlægga halv årsavgift. Sådan person erhåller dock icke samfundets publikationer. Styrelsen äger rätt att kalla hedersledamöter.

§ 3 Samfundets verksamhet leds av en styrelse, bestående av ordförande samt lägst sex och högst tio ledamöter. Ordföranden väljs av årsmötet för ett år. Övriga styrelseledamöter väljs för en mandattid av två år och så att halva antalet utses vartannat år. Styrelsen utser inom sig vice ordförande, sekreterare och kassaförvaltare samt de övriga befattningshavare den anser lämpligt. Inom styrelsen skall finnas ett arbetsutskott på högst fem personer, bland dem ordföranden, sekreteraren och kassaförvaltaren. Styrelsen utser också en skriftkommitté av vars ledamöter en skall vara sammankallande. Vid årsmötet utses en valberedning på tre ledamöter, varav en sammankallande. Ledamöterna utses så

vitt möjligt för tre år och så att en ledamot väljes årligen.

§ 4 Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden eller på begäran av minst tre ledamöter. Styrelsen är beslutförför då minst hälften av ledamöterna, därav en ordförande, är närvarande och eniga om beslutet. Vid lika röstetal gäller den mening som biträdes av fungerande ordföranden. Vid styrelsens och arbetsutskottets sammanträden skall föras protokoll över beslut i de ärenden som förekommer.

§ 5 Samfundets firma tecknas av den eller dem som styrelsen därtill utser.

§ 6 Samfundets räkenskaper, vilka skall föras per kalenderår och vara färdigställda senast den 1 mars påföljande år, granskas av två revisorer, vilka, jämte ersättare, väljs för ett år vid årsmöte.

§ 7 Samfundets sammankomster sker på tid och plats som styrelsen bestämmer. Kallelse till årsmöte skall utsändas minst en månad i förväg. Detsamma skall gälla kallelse till annan sammankomst där fråga enligt paragraf 9 eller 10 skall behandlas. Med kallelse till årsmöte skall följa bokslut över samfundets räkenskaper och styrelsens verksamhetsberättelse.

§ 8 Vid årsmöte skall följande ärenden förekomma:

1. Val av ordförande och sekreterare vid årsmötet.
2. Val av två personer att jämte ordföranden justera årsmötets protokoll.
3. Fråga om årsmötets stadgenliga utlysning.
4. Styrelsens och revisorernas berättelser.
5. Fråga om ansvarsfrihet för

styrelsen.

6. Ärenden som av styrelsen hänskjutits till årsmötet.
7. Behandling av förslag som väckts av medlem och som minst fjorton dagar före sammanträdet skriftligen tillställts styrelsen.
8. Beslut om styrelsens storlek samt val av ordförande och övriga styrelseledamöter.
9. Val av revisorer jämte ersättare.
10. Val av valberedning.
11. Fastställande av årsavgift.

§ 9 Beslut om ändring av dessa stadgar skall fattas av samfundet vid två på varandra följande sammankomster, varav den första skall vara årsmöte.

§ 10 Beslut om samfundets upplösning och dispositionen av dess egendom skall fattas vid två på varandra följande sammankomster, varav en årsmöte, med minst två månaders mellanrum, varvid minst tre fjärdedelar av de närvarande skall vara ense om beslutet. Om samfundet upplöses skall dess handlingar och tillgångar överlämnas till Kungl. Biblioteket i Stockholm eller till annan institution eller sammanslutning med syfte besläktat med samfundets. Rätt att besluta i denna fråga kan av samfundet delegeras till den vid beslut om upplösning sittande styrelsen.

§ 11 Karlfeldtsamfundets stadgar antogs första gången vid konstituerande sammankomst med samfundet i Falun den 17 januari 1966. De har tidigare reviderats genom beslut den 15 augusti 1987 och 27 januari 1988 och har i föreliggande form antagits vid samfundets årsmöte i Vadstena den 29 juli 1995 samt vid föreningsmöte i Stockholm den 10 februari 1996.

Jöran Mjöbergs självbiografi recenserar

UR LARS-OLOV FRANZÉNS recension (DN 12/10-04) av Jöran Mjöbergs i höst utgivna självbiografiska bok *Stunder längesedan. En humanist upplever* (Carlssons) citerar vi:

”Tiden reser i alla riktningar och det gör Jöran Mjöberg också. Än är han en gosse som vistas hos en moster eller faster i Halland, än reser han med jeep i det inre av Afrika, far med en båt över Titicacasjön, undervisar vid Harvard eller uppsöker fornnordiska platser på Island eller kyrkor i Norge.

Denna rörelse i berättelsen splittrar inte utan ger bilden av ett sammanhängande

prismatiskt liv. Och trots olika tiders samtidighet är tidsfärgen stark. Inte minst i berättelserna om militärtjänstgöringen under kriget och i barndomsupplevelsen av skolan. Men också resor i Europa före andra världskriget. Hitlerns välde och den nazistiska ideologin underbyggdes av en brutal vardagsmentalitet som Mjöberg möter.”

Franzén uppskattar att Mjöberg är ”respektfull mot andra och utlämnande endast när det gäller berättaren själv och hans upptagenhet av Erik Axel Karlfeldts, Pär Lagerkvists och William Faulkners verk; av resor, historia, arkitektur och bildkonst.”

Nya medlemmar i Karlfeldtsamfundet

Aina AlmrothAvesta
Andolf-Steinwall, EllenGöteborg
Arén, MargitNorrköping
Bolin, Gun-BrittHedemora
Demker, MaikenUppsala
Demker, StigUppsala
Eliasson, MajaAvesta
Floberg, KerstinAvesta
Frankenberg, RolfUppsala
Glansholm, AndersStockholm
Gullers, IngvorStockholm
Hansson, ÅsaLeksand
Hellström, GunillaStockholm
Holmgren, StefanSurahammar
Holmström, Lars-GunnarUppsala
Johansson, KerstinSala
Johansson, LisbethSala
Johansson, StaffanSala
Jonth, MargaretaUppsala
Linton, CarlVästerås

Lyttkens, LeifUppsala
Mäkinen, IngridUppsala
Nilsson, Lars-IngeSollentuna
Nilsson, LennartKristianstad
Nordin, KerstinSolna
Noremus, MargaretaLeksand
Olsson, GunUppsala
Pleijel, AgnetaStockholm
Roth, AndersGöteborg
Roth, KatarinaGöteborg
Sagen, CarinaSälen
Stahlin, Hildur FredrikaStockholm
Wallenström, AgnethaStockholm
Westin, MargaretaUppsala
Westin, RolfUppsala
Wijk, Bengt ErikTäby
Wijk, Marta UlrikaTäby
Åhs, MonicaUppsala
Österberg, GunnelaNyköping

SVAR TILL SOMMARMÖTETS TÄVLING

1. Ynglingen till jungfrun ur "Yttersta domen" (strof 4 och 5)
2. "Jag" och Irina ur "Irina" (sista strofen)
3. Drängen och pigan ur "Gamle drängen" (strof 4)
4. Selinda och Leander ur dikten med samma namn (strof 2)
5. Herr Snakendal och flickan ur "Herr Snakendal" (strof 6 och sista)
6. Syriskan och ynglingen ur "Syriskan" (strof 1 och 2)
7. "Jag" och Malena ur "En höstens kväll" (strof 1 och 2)

Bilder från sommarmötet

foto: Lars Falk

Carl-Göran Amnell och Gun Sundman

Karin Norrman, Kerstin Hjelmsstedt och Ingrid Elsmark

Görel Hildeman och Sven Perers

May Hjerberg och Barbro Wahlberg

Ulla och Gunnar Ehrner

Bo Berggren och Tore Frängsmyr

Bertil Carenfelt och Margareta Westin

Ulla Barenthein och Anna Karlfeldt

Karlfeldtsamfundet

KARLFELDTSAMFUNDET bildades 1966. Dess syfte är att stimulera intresset för Erik Axel Karlfeldts diktning och bidra till ökad kunskap om hans verk och liv. Samfundet har ca 1 000 medlemmar och håller varje år ett sommarmöte (årsmöte) och ett vintermöte. Samfundet ger ut en årsskrift och ett medlemsblad. Hemsidans adress är www.karlfeldt.org

Kontaktperson: Carin von Sydow
Box 2077
191 02 SOLLENTUNA
Tel. 08-35 61 91

Medlemsavgiften på 180 kr/år (familjemedlem 70 kr) insättes på samfundets postgiro 67 96 73-4. Ärenden som rör medlemskap, adressändring och avregistrering handhas av:

Thorbjörn Högberg
Reimersholmsgatan 11, lgh 43
117 40 STOCKHOLM
Tel/fax 08-668 86 81

Karlfeldtbladet

utkommer med minst två nummer per år.

Ansvarig utgivare: Christer Åsberg
Redaktions- Margareta Höglund, red.
kommitté: Lars Falk, Cari Hildebrand

Bidrag sändes till: Margareta Höglund
Skogsmyrsvägen 11
756 45 Uppsala
Tel/fax 018-30 91 85
nj.m.hoglund@telia.com

KARLFELDTBLADET NR 2005:1
beräknas komma ut i maj
Manusstopp 21 mars